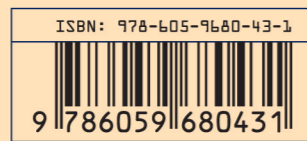

ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ

4

LAODIKEIA
ÇALIŞMALARI

LAODIKEIA AMPHORA MÜHÜRLERİ

CELAL
ŞİMŞEK
ERKAN
ALKAÇ
BAHADIR
DUMAN

LAODIKEIA ÇALIŞMALARI 4

LAODIKEIA AMPHORA MÜHÜRLERİ

CELAL ŞİMŞEK
ERKAN ALKAÇ
BAHADIR DUMAN

ege

YAYINLARI

LAODIKEIA
AMPHORA MÜHÜRLERİ

Laodikeia Sevdalı Esat Sivri'ye...

LAODIKEIA ÇALIŞMALARI 4

LAODIKEIA AMPHORA MÜHÜRLERİ

Celal Şimşek
Erkan Alkaç
Bahadır Duman

Laodikeia alışmaları 4

LAODIKEIA
AMPHORA MÜHÜRLERİ

Celal Şimşek
Erkan Alkaç
Bahadır Duman

© 2017, Ege Yayınları
1. Baskı
ISBN 978-605-9680-43-1

Ön kapak fotoğrağı
Laodikeia amphora mührü

Baskı
Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Őti.
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi 2. Cadde No: 202/A Bağcılar-İstanbul
Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99
Sertifika No: 29487

Yapım ve Dağıtım
Zero Prodüksiyon
Kitap-Yayın-Dağıtım San. Ltd. Őti.
Abdullah Sokak, No: 17, Taksim
Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209
E.posta: info@zerobooksonline.com
www.zerobooksonline.com

İÇİNDEKİLER

Sunuş	vii
GİRİŞ	1
LAODIKEIA ANTİK KENTİ	5
Kentte Yapılan Araştırmalar	5
Kentin Coğrafi Konumu	5
Kentin Kısa Tarihi	7
I. RHODOS AMPHORA MÜHÜRLERİ	15
Yönetici Mühürleri	18
Üretici Mühürleri	22
Okunamayan Rhodos Amphora Mühürleri	29
II. KNIDOS AMPHORA MÜHÜRÜ	33
III. ROMA DÖNEMİ AMPHORA MÜHÜRLERİ	37
IV. LYKOS VADİSİ AMPHORALARI	39
Tip 1	39
Tip 2	40
V. LYKOS VADİSİ AMPHORA MÜHÜRLEME SİSTEMİ	43
V.1. Ligatür Amphora Mühürleri	45
V.2. Tam veya Kısaltma İsimden Oluşan Amphora Mühürleri	54
V.3. Planta Pedis Amphora Mühürleri	58
V.4. Monogramlı Amphora Mühürleri	80
V.5. Sembol Taşıyan Amphora Mühürleri	81
VI. GANOS AMPHORA MÜHÜRÜ	87
VII. KÖKENİ SAPTANAMAYAN AMPHORA MÜHÜRLERİ	89
DEĞERLENDİRME	95
EVALUATION	99
DİZİN	101
KISALTMALAR VE BİBLİYOGRAFYA	103

SUNUŞ

Frigya'nın batı sınırında yer alan Lykos Laodikeia'sında 2003 yılından bu yana geniş bir ekiple yapılmakta olan kazı ve araştırmalar hem bölge hem de Anadolu arkeolojisi bakımından birçok yeni verinin ortaya çıkmasına ve yorumlanmasına olanak sağlamıştır. Laodikeia'nın konumu; Batı, Güney ve İç Anadolu ticari aksında aktif bir bağlantı noktası olmasını sağlamıştır. Bu nedenle kentin hem Anadolu, hem de denizaşırı ülkelerle sıkı ticari ilişkileri olmuştur.

Antik kentlerin ticari ilişkilerinin ortaya konmasında sikkeler, seramikler, yazıtlar, antik kaynakların verdiği bilgiler ve kentte üretimi yapılan malların başka kentlerde bulunması gibi somut arkeolojik verilerin tespit edilmesinde önemli bir rol oynar. Özellikle son zamanlarda arkeolojinin teknolojik gelişmelerden yararlanarak değişik metotlarla buluntu analizlerinin yapılması, bu ticari ilişkilerin verilerle belgelenmesini daha sistemli hale getirmiştir.

Laodikeia antik kentinde ortaya çıkartılan seramik buluntuların çeşitliliği ve yoğunluğu, hem bölgesel hem de denizaşırı ülkelerle yapılan ticaretin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Kazı çalışmalarında ortaya çıkartılan seramiklerin bir kısmının yerel atölyelerde üretildiği, bir kısmının da farklı kentlerden ithal edildiği yapılan çalışmalarla tespit edilmiş ve edilmektedir. Özellikle Asopos Tepesi'nde tespit edilen ve biri Tunç Dönemi'ne, diğeri ise Hellenistik Dönem'e ait iki fırın ile bunların içinde in-situ olarak bulunan seramikler, kentte yaşayanların çok uzun yıllardır seramik ürettiğini ortaya koymuştur. Bunun yanında kentin farklı noktalarında ortaya çıkartılan kalıplar ile cürufalar da bu üretimleri desteklemektedir. Diğer taraftan kentin lokal seramik üretimi, yapılan kil analizleriyle de tespit edilmiştir.

Antik kentlerin birbirleriyle ve deniz aşırı ülkelerle yaptıkları ticaretin en önemli belirleyicileri arasında ticari amphoralar gelir. Bu amphoraların formları ve kulplarında yer alan mühürler, hangi antik kentlerle ticari ilişkilerin yapıldığını daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Ticari amphoralar ve bunların mühür baskıları, monogramlar ve işaretleri gibi veriler tarihlemeleri ve üretim yerlerinin tanınmasını kolaylaştırmaktadır.

Bu kitapta Laodikeia'da ortaya çıkartılan Hellenistik Dönem'den Geç Antik Çağ sonuna kadar olan amphora mühür baskıları, monogram ve işaretleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmalarda Laodikeia'ya ithal olarak gelen ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen Rhodos ve Knidos amphora mühürleri ile Roma İmparatorluk Dönemi'nde imparatorluk himayesinde basılan mühürler görölmektedir. Bunun yanında İmparatorluk ve Geç Antik Çağ'da kentin terk ediliş süreci içinde daha çok Lykos Vadisi kentleri arasında (Laodikeia, Hierapolis, Tripolis) kullanılan amphoralarda sembol, mühür formuna göre Ligatür, tam veya kısaltma isim, planta pedis ve monogramların kullanıldığı görölmüştür. Özellikle kent isminin yer aldığı mühürler, Laodikeia'da lokal üretimin varlığını göstermesi bakımından önemlidir.

Orta Bizans Dönemi'nde (9.-11. yy) Marmara'nın kıyı kesimlerinde birçok noktada üretilen Ganos amphorası mühürlerinin Laodikeia'da da tespit edilmesi, 7. yy'da kentin toplu olarak terk edilmesinin yanında bazı ailelerin hala yaşamalarını sürdürdüklerini anlamamız bakımından önemlidir.

Laodikeia antik kentinde ortaya çıkartılan amphora mühürleri, Hellenistik Dönem'den itibaren kentte denizaşırı ülkelerle yapılan sıkı ticareti arkeolojik veriler olarak ortaya koymuştur. Bunun yanında Roma İmparatorluk ve Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi kentleri arasında da ilişkilerin sıkı olduğunu bu amphora mühürleri ve sembolleri sayesinde takip etmek mümkündür. Amphoralarda taşınan mallar içinde sıvı olarak en çok şarap ve zeytinyağı gelmektedir. Diğer taraftan bu kaplarla bakliyat ve kurutulmuş bazı gıdaların da taşındığı bilinmektedir. Özellikle

MS 4. yy'da Hıristiyanlığın serbest bırakılmasına bağlı olarak Laodikeia'nın dinsel bir merkez oluşuyla kentte şarap üretimi ve tüketiminin devam ettiğini hem lokal amphora mühürlerinden hem de kazılar sonunda ortaya çıkartılan (A Evi, Kiliseli Perystilli Ev, Merkezi Kilise, dükkânlar vb.) şarap imalathaneleri de desteklemektedir.

Bahadır Duman, Erkan Alkaç ile birlikte hazırladığımız bu kitabın Anadolu arkeolojisine, kentler arasındaki ticari bağlantılar ile üretim yapılmasının boyutlarının daha iyi algılanması yönüyle katkı sağlayacağı aşıkardır. Bu çalışmaya konu olan amphora mühürlerinin değerlendirilmesinde önemli katkılar sunan Prof. Dr. Gonca CANKARDEŞ-ŞENOL'a, Lykos Vadisi amphoraları ile ilgili görüşlerini belirten Prof. Dr. A. Kaan ŞENOL'a, Centre d'Études Alexandrines (*CEAlex*) Başkanlarından Prof. Dr. Jean-Yves EMPEREUR ve Prof. Dr. Marie-Dominique NENNA'ya kütüphane çalışmaları için sağladıkları imkânlardan dolayı teşekkür ederiz. Kitabın alt yapısının hazırlanmasının bir kısmında Pamukkale Üniversitesi, BAP tarafından proje kapsamında Laodikeia Kazı ve Restorasyon çalışmalarına verilen destek kullanılmıştır.

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK
2017-Denizli